Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Muistio

26.9.2023

VN/20825/2023
VN/20825/2023-MMM-7

Maatalousjaosto 27.9.2023

HE 15/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2023 toiseksi lisätalousarvioksi

Asiantuntijalausuntona koskien hallituksen esitystä 15/2023 vp eduskunnalle vuoden 2023 lisätalousarvioksi esitän pääluokan 30 maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala osalta seuraavat momenttikohtaiset asiamuutosperustelut.

30.01.29 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	**Muutos (€)**
Tasomuutos. Lisäys aiheutuu yleisestä kustannustason noususta ja laajojen poikkihallinnollisten toimenpiteiden jaksottumisesta talousarviokaudelle. Arvonlisäverollisten menojen määrä arvioidaan alkuperäistä ennustetta suuremmaksi etenkin Ruokavirastossa, Luonnonvarakeskuksessa ja Maanmittauslaitoksessa.	2 000 000
30.10.40 Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset	**Muutos (€)**
Vähennys on osa Orpon hallitusohjelman maa- ja metsätalouden säästötoimenpiteitä, jotka kohdistuvat vuodelle 2025. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan avustukset -kohteen säästötoimenpiteenä on valtionavustusten ja kehittämisrahoituksen tason alentaminen. Säästöt kohdentuvat kansallisesti rahoitettuihin biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointitukiin.	-4 000 000
Vuoden 2022 toisessa lisätalousarviossa myönnetystä kolmevuotisesta siirtomäärärahasta peruutetaan 6 milj. euroa. Määrärahan peruutus on osa Orpon hallitusohjelman maa- ja metsätalouden säästötoimenpiteitä. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan avustukset -kohteen säästötoimenpiteenä on valtionavustusten ja kehittämisrahoituksen tason alentaminen. Säästöt kohdentuvat kansallisesti rahoitettuihin biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointitukiin. Määrärahan peruuttaminen on otettu huomioon momentin 12.39.04 tuloarviossa.	
30.10.41 Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki	**Muutos (€)**
Lisäys aiheutuu lainojen viitekorkojen noususta aiheutuvasta korkotuen kokonaismäärän kasvusta. Korkotukilainojen takaisin maksamatta oleva pääoma oli vuoden 2022 lopussa yhteensä noin 1,39 mrd. euroa. Lainoista 90 % on kiinnitetty 12 kk:n euriboriin. Koko vuoden korkotuen määrän tarpeeksi arvioidaan alkuvuoden toteuman perusteella 2,5 % korkotukilainojen pääomasta eli 35,0 milj. euroa.	20 000 000
30.10.44 Maatalouden ja maaseudun yritystoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen	**Muutos (€)**
Vähennys aiheutuu vuoden 2023 ensimmäisessä lisätalousarviossa maatalouden ja vesiviljelyn kustannustukeen osoitetusta, tältä osin käyttämättä jäävästä määrärahasta. Kyseessä on valtiovarainministeriön tekemä hyvän budjetointikäytännön mukainen ns. automaattisäästö. Maatalouden ja vesiviljelyn kustannustuki oli luonteeltaan riskinhallintatuki, joka jälkikäteen korvasi osan poikkeuksellisesta hinnannoususta lannoitteiden ja sähkön osalta. Marinin hallituksen toteuttaman tuen menekki oli arvioitua pienempi, mikä osaltaan johtui siitä, että lannoitehankinnat oli ajoitettu pelättyä paremmin ja sähköstä maksettiin lopulta vähemmän kuin oli ennakoitu, mutta myös siitä, että tuen ehdot oli määritelty niin tiukoiksi, etteivät korkeista sähkön ja lannoitteiden hinnoista kärsineet tilat niitä voineet saada täysimääräisesti, ja tukea jäi näin ohjautumatta tiloille.	-65 000 000

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Hallituskatu 3 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.mmm@gov.fi

Lisäys aiheutuu EU:n kriisituen EU-rahoitusta täydentävästä kansallisesta rahoitusosuudesta. Momentin perusteluja täydennetään siten, että määrärahaa saa käyttää komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2023/1465 mukaisten tukimuotojen kansalliseen täydentämiseen. EU:n kriisitukea voidaan täydentää enintään 200 %:n kansallisella lisäosalla, jonka suuruus olisi enintään 8,539 milj. euroa. Asetus kohdentaa Suomelle 4,269 milj. euroa EU:n varoja käytettäväksi maatalouden tukemiseen, mikä voidaan toteuttaa momentilta 30.20.41 (EU-tulotuki ja EU-markkinatuki) vuoden 2023 talousarviossa olevan määrärahan ja momentin päätösosan puitteissa.	7 000 000
Vuoden 2022 toisessa lisätalousarviosta myönnetyn kolmivuotisen siirtomäärärahan peruutus 1,0 milj. euroa on osa Orpon hallitusohjelman maa- ja metsätalouden säästötoimenpiteitä. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan avustukset -kohteen säästötoimenpiteenä on valtionavustusten ja kehittämisrahoituksen tason alentaminen. Määräraha sisältyi vuoden 2022 huoltovarmuuspakettiin. Määrärahan peruuttaminen on otettu huomioon momentin 12.39.04 tuloarviossa.	
30.10.64 EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen	**Muutos (€)**
Peruutetaan vuoden 2022 toisessa lisätalousarvioissa myönnetty kolmivuotinen siirtomääräraha 10 milj. euroa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa (2014-2020) toteuttaviin kokonaan kansallisesti rahoitettuihin maaseutuyritysten energiainvestointeihin osana Orpon hallitusohjelman maa- ja metsätalouden säästötoimenpiteitä. Määrärahan peruuttaminen on otettu huomioon momentin 12.39.04 tuloarviossa.	
30.20.01 Ruokaviraston toimintamenot	**Muutos (€)**
Lisäys aiheutuu lintuinfluenssaepidemian hoitamisesta. Ruokavirasto tarvitsee lisähenkilöstöä tartunnan saaneiden turkiseläinten lopetusmääräyksistä johtuvien korvaushakemusten käsittelyyn, lopetettujen eläinten arvon arviointiin sekä valitusten ja oikaisupyyntöjen käsittelyyn. Lisähenkilöstöä tarvitaan myös epidemian tilannekuvan ylläpitoon sekä eläinten lopettamisten, raatojen käsittelyn ja saneeraustoimien koordinointiin koko maan tasolla sekä organisoimaan kaikki Suomen turkistarhat kattavaa näytteenottoa. Ruokavirasto tarvitsee lisämäärärahaa myös lintuinfluenssaepidemiaan liittyvien näytteiden laboratoriodiagnostiikkaan, koska tutkittavaksi tulevien näytteiden määrä on voimakkaasti lisääntynyt sekä diagnostiikkamenetelmien kehitystyöhön (erityisesti PCR ja WGS), jotta eläinten ja ihmisten välillä leviävien virusten ja muiden mikrobien alkuperä saadaan jatkossa aiempaa tarkemmin määritettyä.	1 000 000
30.20.20 Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta	**Muutos (€)**
Lisäys aiheutuu korkeapatogeenisen lintuinfluenssan vuoksi eläintautilain (76/2021) nojalla maksettavista korvauksista sekä eläintaudin torjuntatoimenpiteistä. Lintuinfluenssa on 13.9.2023 mennessä todettu kaikkiaan 26 pohjalaisella turkistarhalla. Ruokavirasto on määrännyt yhteensä noin 250 000 turkiseläintä lopetettavaksi.	7 600 000
Lisäys aiheutuu kunnille eläinlääkintähuoltolain (765/2009) nojalla maksettavien korvausten kasvusta. Kuntien määrärahan tarpeen kasvu johtuu kiireellisten eläinsuojelutapausten lisääntymisestä kunnissa, lisääntyneistä virantäytöistä sekä siitä, että valvontakohteisiin on yhä useammin jouduttu menemään kahden eläinlääkärin voimin kohteisiin liittyvien moninaisten ja monimutkaisten ongelmien ja osin myös väkivallan uhan vuoksi. Määrärahatarpeen kasvuun arvioidaan vaikuttavan myös poliisin virka-apupyyntöjen laskutus sekä yleinen palkkatason kehitys.	3 100 000

Momentin kohdentamisperustetta muutetaan VTV:n tilintarkastuksessa esitetyn suosituksen perusteella siten, että määräraha budjetoidaan Eläinlääkintähuoltolain nojalla kunnille maksettavien korvausten osalta suoriteperustetta vastaavalla perusteella. Muiden siirtomenojen osalta määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.	
30.20.42 Turvepeltojen ilmastotoimet	**Muutos (€)**
Vähennys on osa Orpon hallitusohjelman mukaisia maa- ja metsätalouden säästötoimenpiteitä. Määräraha oli tarkoitus käyttää uuteen tarjouskilpailuun perustuvaan tukijärjestelmään, jossa olisi maksettu maanomistajille avustuksia turvepeltojen vettämiseksi. Tarkoituksena oli pilotoida uutta menetelmää vähentää maatalouden kasvihuonekaasupäästöjä. Pilottihanke olisi kohdentunut Pohjois-Pohjanmaan alueelle ja ollut yksi tärkeimmistä Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimista maatalousmaan kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi.	-30 000 000
30.20.47. Ruokaketjun kehittäminen	**Muutos (€)**
Lisäys aiheutuu kasvuohjelman ja kotimaisen ruuantuotannon pitkän aikavälin strategian laatimisesta ja toimeenpanosta. Määrärahaa saa käyttää Orpon hallitusohjelman mukaisen suomalaisen puhtaan ruuan potentiaalin hyödyntämiseksi laadittavan kasvuohjelman sekä kotimaisen ruuantuotannon pitkän aikavälin strategian laatimiseen ja toimeenpanoon. Kasvuohjelmalla tavoitellaan ruokaketjun kestävyyttä, kannattavuutta ja kilpailukykyä. Ohjelmalla tavoitellaan myös investointeja ja alan yritysten kasvua ja työpaikkojen lisäämistä. Tavoitteeksi tulee asettaa myös vientipotentiaalia omaavien korkean lisäarvon tuotteiden osuuden kasvattaminen, mikä on edellytys viennin arvon kasvattamiselle vähintään kaksinkertaiseksi nykyisestään. Ohjelman kautta tuetaan huoltovarmuutta, elintarvikemarkkinoiden toimivuutta ja läpinäkyvyyttä, toimintaedellytysten turvaamista sekä kestävän siirtymän edistämistä.	3 000 000
Momentin perustelujen täydentäminen mahdollistaa määrärahan käytön Orpon hallitusohjelman mukaisen suomalaisen puhtaan ruuan potentiaalin hyödyntämiseksi laadittavan kasvuohjelman sekä kotimaisen ruuantuotannon pitkän aikavälin strategian laatimisen ja toimeenpanon.	
30.40.40 Eräät luonnonvaratalouden korvaukset	**Muutos (€)**
Lisäys aiheutuu momentilta maksettavien korvausten ja muiden päätösosan mukaisten menojen ennakoitua suuremmasta määrästä. Lisäykset aiheutuvat pääosin kaupallisen kalastuksen vakuutustuesta annetun lain (998/2012) 13 §:n mukaista korvauksista kolmelle kalastusvakuutuslaitokselle vahingoista syntyneiden vakuutustukien maksamiseen. Lisäystä aiheutuu myös Suomen ja Norjan välisen poroaitasopimukseen perustuvan poroesteaidan rakentamiseen liittyvistä lunastustoimitusmenoista ja käyttöoikeuskorvausten maksamisesta sekä saimaannorpan suojeluun liittyvien korvausten kasvusta.	315 000
Momentin perusteluja täydennetään siten, että määrärahaa saa käyttää Suomen ja Norjan väliseen poroaitasopimukseen perustuvan poroesteaidan rakentamiseen liittyvien lunastusmenojen ja käyttöoikeuskorvausten maksamiseen erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) mukaisesti.	

30.40.42 Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen	**Muutos (€)**
Lisäys aiheutuu petoeläinten vuonna 2022 aiheuttamien porovahinkojen korvaamiseksi täysimääräisesti. Esitys porovahinkojen täysimääräisestä korvaamisesta perustuu valtiovarainvaliokunnan mietintöön. Valtiovarainvaliokunta on vuoden 2023 talousarviota koskevassa mietinnössään (VaVM 37/2022 vp, 13.12.2022) pitänyt edelleen välttämättömänä (kuten VaVM 33/2021 vp), että suojeltujen eläinten aiheuttamat vahingot korvataan täysimääräisesti.	2 486 000
30.70.01 Maanmittauslaitoksen toimintamenot	**Muutos (€)**
Lisäys aiheutuu huoneistotietojärjestelmän momentilla 30.01.23 vuonna 2022 käyttämättä jääneen ja peruutetun RRF pilari2-rahoituksen uudelleenbudjetoinnista. Rahoituksen avulla rakennetaan huoneistotietojärjestelmän vaihetta 2. Ison poikkihallinnollisen hankeen vaatima määrittelytyö sekä lainsäädännön valmistelu ovat siirtäneet järjestelmäkehitysvaihetta projektissa takapainoiseksi. Tämän lisäksi koko hanke voitiin aloittaa suunniteltua myöhemmin RRF päätöksen viivästyttyä noin 6 kk odotetusta (budjetoidusta) aloitusajankohdasta. Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.	803 000

Edellä esitettyjen momenttikohtaisten muutosten lisäksi lisätalousarviossa on huomioitu 6 635 000 euron palkkausten tarkistukset vuosille 2023-2025 solmitun valtion virka- ja työehtosopimuksen mukaisesti sekä eräitä momenttien välisiä teknisiä siirtoja.

Lisäksi budjettiriihen yhteydessä päätettiin muuttaa maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) käyttösuunnitelmaa. 18,0 miljoonaa euroa kohdennettaisiin CAP-suunnitelman mukaisiin maatalouden investointiavustuksiin. Energiainvestointiavustushakemuksia saapui vuoden 2023 ensimmäisellä ja toisella hakujaksolla lähes 30,0 miljoonaa euroa, kun koko CAP-suunnitelmakaudelle on varattuna yhteensä 40,0 miljoonaa euroa. Tämä on muodostanut ennakoimattoman ja akuutin rahoitusvajeen energiainvestointeihin, jonka paikkaamiseksi nyt kohdennettaisiin varoja Makerasta.

Tarve maatilojen maksuvalmiuslainojen käyttöönotolle on myös ajankohtainen. Korkojen yleinen nousu nostaa rahoituskustannuksia erityisesti hiljattain investoineilla tiloilla, joilla yrittäjät ovat tyypillisesti keskimääräistä nuorempia ja tilaansa aktiivisesti kehittäviä. Tarve maksuvalmiuden turvaamiseen voi korostua erityisesti näillä tiloilla, joiden merkitys tulevaisuuden ruoantuotannolle Suomessa on suuri. Tämän johdosta taattaisiin maatilojen maksuvalmiuslainoja enintään 15,0 miljoonan euron lainamäärälle.

Nyt osoitettavaksi ehdotetut varat on huomioitu CAP-suunnitelmassa maatalouden rakennetukiavustusten kokonaisuudessa vuosina 2023-2027 kokonaan kansallisesti maksettavana lisärahoituksena. Maksuvalmiuslainojen takauksista tulleisiin takaustappioihin on varauduttu jo aiemmilla päätöksillä. Nyt käytettäväksi ehdotettuja varoja ei ole tarkoitettu lisäämään Makeran omaa pääomaa pitkällä aikavälillä, eikä niiden käyttö siten horjuta rahaston rahoitusasemaa. Maksuvalmiuslainojen takausten normaalia suurempaan tappioriskiin on myös varauduttu.

Talousjohtaja Matti Hyytinen

Liitteet PPT-esitys

Jakelu Eduskunta, Kaisa Iso-Sipilä